

ALBRECHT VON HALLER.

1708—1777.

WERKEN.

Gedichten: Die Alpen. — Gedanken über Vernunft, Aberglaube und Unglaube. — Der Mann nach der Welt. — Elegien, enz.

Haller, een der eerste groote Duitsche dichters der acht-
tiende eeuw, die zich als ontleed-, kruid- en geneeskundige
een Europeeschen naam heeft verworven, en wiens geschrif-
ten over die wetenschappen nog in eere worden gehouden,
werd te Bern geboren. Als knaap was hij van een zwak
ligchaamsgestel en droefgeestig, maar des te meer tot lee-
ren geneigd. Op zijn zesde jaar begon hij met het Latijn,
en op zijn achtste met het Hebreeuwsch en Grieksch. Reeds
toen begon hij met al het merkwaardige, dat hem voor-
kwam, te verzamelen en op te teekenen, en eer hij de
jongelingsjaren had uitgeleefd, had hij van meer dan twee-
duizend levensbeschrijvingen uittreksels gemaakt.

Na den dood zijns vaders zette hij te Bern zijne studie
op zijne eigenaardige wijze voort; ging op zijn veertiende
jaar naar een geneesheer te Biel, die hem wijsbegeerte zou
leeren, doch het streven van dezen onderwijzer was te
vergeefs. Hij ging voort uit de werken, die in zijn smaak
vielen, uittreksels te maken, en vervaardigde van tijd tot
tijd ook gedichten. Met levensgevaar redde hij deze eens
uit een brand; doch toen hij er naderhand het gebrekkige
van had leeren inzien, offerde hij ze vrijwillig aan de
vlammen op.

Vervolgens ging hij naar Tubingen, om de geneeskunde
te beoefenen, en in 1725 naar Leyden, waar hij de studie
dezer wetenschap voortzette, onder de leiding van den be-

roemden Boerhave, dien hij sedert altijd met dankbare hoogachting noemde. Hier werd hij doctor in de geneeskunde; deed vervolgens eene reis door Engeland en Frankrijk, waar hij met de voornaamste geleerden in kennis kwam, en alle gelegenheden aangreep om zijne kundigheden te vermeerderen, en zette zich vervolgens te Bazel neder.

Tot herstel zijner gezondheid, welke door het ernstig studeeren veel had geleden, maakte hij eene reis door de Alpen, en vond daardoor aanleiding om de planten dier bergen te leeren kennen, waarvan hij eene meesterlijke beschrijving uitgaf, alsmede tot het vervaardigen van zijn uitmuntend gedicht *Die Alpen*.

In Bazel teruggekeerd hield hij voorlezingen over ontleedkunde, en begon hij de geneeskunst uit te oefenen; maar laster en afgunst deden hem miskennen. Hij dong te vergeefs naar de betrekking van geneesheer aan 't hospitaal — omdat hij dichter was. Beide, dacht men, was niet te vereenigen.

In 1736 bood men hem het hoogleeraarschap in de ontleed- en plantenkunde te Göttingen aan, hetwelk hij niet afsloeg. Maar nauwelijks was hij eenige weken in zijne nieuwe woonplaats, of de dood zijner geliefde vrouw, op wie hij eene treffend schoone elegie heeft gemaakt, ontroofde hem voor langen tijd rust en vreugde. Na een driejarig verblijf in Göttingen, bezocht hij zijn vaderland weder, en trad er ten tweeden male in 't huwelijk; doch eenige weken later ontrukte de dood hem ook deze vrouw. Studie en drukke bezigheden alleen konden afleiding geven aan zijne smart.

Gedurende de zeventien jaren, die hij te Göttingen als hoogleeraar sleet, gaf hij zes en tachtig verschillende werken en geschriften uit over genees- en plantenkunde, en bestreed bovendien La Mettrie's aanvallen op godsdienst en deugd. Ondanks den roem, waarmede de geheele beschaaftde wereld van hem sprak, werd zijn verblijf in Göttingen onaangenaam gemaakt door den nijd en de afgunst zijner ambtgenooten, en hij besloot daarom, in 1753, naar

Bern terug te keren, waar men hem terstond tot Amman verkoos. Ondertusschen zette hij zijne studie en letteroefeningen voort; bleef mede arbeiden aan de Göttinger geleerde nieuwsbladen, die hem twaalf duizend beoordeelingen te danken hebben, en hield briefwisseling met geleerden uit alle landen van Europa in het Duitsch, Latijn, Fransch, Engelsch en Italiaansch.

In 1777 vereerde hem Keizer Joseph II met een bezoek, en plotseling daarna werd hij door eene ziekte overvallen, die hem in zijn zeventigste jaar ten grave sleepte.

CHRISTIAN FÜRCHTEGOTT GELLERT.

1715—1769.

WERKEN.

Gedichten: Fabeln. — Geistliche Lieder, enz.

Deze grootste der Duitsche fabeldichters werd te Hainichen, nabij Freiberg in 't Erzgebirge, geboren. Hij was het vijfde van de dertien kinderen van een behoeftig predikant, en legde in zijne eerste jaren noch in de ouderlijke woning, noch op school de geringste blijken van geestigheid aan den dag. Terwijl andere kinderen zich met een luidruchtig spel vermaakten, zat Fürchtegott, tegen belooning van een paar *Pfennige* voor 't blad, koopbrieven en akten van 't gerechtshof over te schrijven.

In 1729 werd hij, om in de godgeleerdheid te studeeren, naar de vorstelijke school te Meiszen gezonden, waar men wel Latijn en Grieksch onderwees, doch Duitsch onwaardig keurde, voor den studeerenden mensch. Na een vierjarig verblijf aldaar riep zijn vader hem tot zich terug. Fürchtegott zou nu eens eene proef van zijne bekwaamheid afleggen, en voor vader den kansel beklimmen. De brave man stond er op, dat zijn zoon uit het hoofd zou prediken; doch deze had een zwak geheugen. Aan het vaderlijk